

ЗІГМУНД ФРОЙД УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНА

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою університету

Протокол № 10 від
«11» червня 2025 р.

ТРАВМОТЕРАПІЯ ТА КРИЗОВЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

СИЛАБУС

Освітній рівень: Другий (магістерський)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Спеціальність С4 Психологія

Освітньо-професійна програма "Психологія"

Статус дисципліни: вибіркова

Форма навчання: денна

<u>Форма навчання</u>	<u>Курс</u>	<u>Семестр</u>	<u>Лекції (год.)</u>	<u>Практичні (год.)</u>	<u>Самостійна робота студента (год.)</u>	<u>Разом (год.)</u>	<u>Залік (сем.)</u>
<u>Денна</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>20</u>	<u>20</u>	<u>80</u>	<u>120</u>	<u>2</u>

1. Загальна інформацію про викладача (лектора, асистента).

Максимов Микола Володимирович

Доктор психологічних наук, професор кафедри психології ЗФУУ

Контактна інформація: e-mail: mykola.maksymov@usfu.edu.ua

2. Назва, код дисципліни і кількість кредитів

На вивчення навчальної дисципліни «Травмотерапія та кризове консультування» відводиться **120** годин **4** кредити ЄКТС.

3. Час і місце проведення навчальної дисципліни

Вивчення здійснюється протягом 2 семестру на 1-ому курсі навчання.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Для успішного засвоєння дисципліни Травмотерапія та кризове консультування» студенти повинні мати знання з наступних предметів:

Пререквізити:

- Фундаментальні принципи нейронаук та психогенетики – розуміння біологічних основ психічних процесів та їх взаємодії з соматичними функціями.
- Клінічна психологія. Клінічна психодіагностика – методи оцінки психосоматичних проявів у пацієнтів.
- Сучасні методи психологічного тестування – діагностичні підходи для виявлення психосоматичних розладів.
- Пропедевтика психіатрії — для диференціації психіатричних симптомів, розуміння меж компетенції психолога

Постреквізити:

Після завершення дисципліни студенти зможуть застосовувати отримані знання у таких предметах та професійних сферах:

- Доказова практика в психології і психотерапії – оцінка ефективності психотерапевтичних втручань у роботі з психосоматичними розладами.
- Основи військової психології – розуміння психосоматичних наслідків екстремального стресу.
- Психологія та психотерапія в системі охорони здоров'я – інтеграція психосоматичного підходу у медичну практику.
- Практика під супервізію – використання отриманих знань у роботі з пацієнтами під наглядом досвідченого фахівця.

Характеристика навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Травмотерапія та кризове консультування» надає студентам знання та практичні навички для ефективної допомоги людям у кризових ситуаціях та після травматичних подій.

Згідно навчального плану підготовки психологів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр», вивчення навчальної дисципліни здійснюється на 1 курсі (денна форма навчання), на вивчення якої відводиться 120 годин.

Дисципліна охоплює вивчення теоретичних основ та практичних методів роботи з психологічною травмою та кризовими станами.

1. Теоретичні основи травмотерапії та кризового консультування
 - Поняття психологічної травми та кризового стану.
 - Види криз (особистісні, ситуаційні, екзистенційні, травматичні).
 - Механізми психологічної травми та її наслідки.
 - Фази переживання кризи (шок, заперечення, агресія, депресія, адаптація).
 - Біопсихосоціальна модель травми.
2. Діагностика та оцінка травматичних станів
 - Методи виявлення психологічної травми.
 - Психологічні інструменти для діагностики ПТСР.
 - Диференціальна діагностика гострих стресових розладів та хронічної травматизації.
 - Симптоми та маркери кризових станів у різних вікових категорій.
3. Методи кризового консультування
 - Етапи кризового втручання.
 - Перша психологічна допомога (PFA – Psychological First Aid).
 - Методи стабілізації емоційного стану.
 - Робота з суїцидальною поведінкою.
 - Підтримка людей, які переживають втрату та горювання.
4. Психотерапевтичні підходи у травмотерапії
 - Когнітивно-біхевіоральна терапія (КБТ) для роботи з травмою.
 - Десенсибілізація та репроцесинг за допомогою руху очей (EMDR).
 - Тілесно-орієнтовані методи роботи з травмою.
 - Наративна терапія у роботі з травматичними спогадами.
 - Групова терапія для осіб, що пережили травму.
5. Робота з особливими категоріями клієнтів
 - Військовослужбовці та ветерани.
 - Жертви насильства, катастроф, воєнних дій.
 - Діти та підлітки з травматичним досвідом.
 - Особи, що пережили втрату або серйозний життєвий перелом.
6. Профілактика та саморегуляція у роботі з травмою
 - Техніки запобігання професійному вигоранню.
 - Методи саморегуляції для фахівців.
 - Роль супервізії у роботі з травмованими клієнтами.

5. Призначення навчальної дисципліни.

Ця дисципліна є важливою для підготовки психологів, психотерапевтів, соціальних працівників та фахівців у сфері психічного здоров'я, які працюють із травматичним досвідом клієнтів, надаючи професійну підтримку у подоланні кризових ситуацій.

1. Ознайомлення з основами травмотерапії

- Вивчення видів психологічної травми та механізмів її впливу на особистість.
- Аналіз етапів розвитку посттравматичних станів (гостра реакція на стрес, ПТСР тощо).
- Розгляд психологічних наслідків травматичних подій.

2. Формування навичок кризового консультування

- Освоєння методів екстреної психологічної допомоги.
- Вивчення моделей кризового втручання.
- Розвиток навичок ефективної комунікації та підтримки в кризових ситуаціях.

3. Опанування методів роботи з травмованими клієнтами

- Використання когнітивно-поведінкових, гуманістичних та тілесно-орієнтованих підходів у травмотерапії.
- Робота з емоційними реакціями клієнта (тривога, страх, вина, агресія).
- Розвиток технік стабілізації та ресурсування для подолання наслідків травми.

4. Профілактика вторинної травматизації

- Психологічна саморегуляція спеціаліста, що працює з травмованими клієнтами.
- Методи профілактики професійного вигорання.
- Розвиток стресостійкості та емоційної стійкості фахівців.

6. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Травмотерапія та кризове консультування» є формування у студентів теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для ефективної роботи з людьми, які пережили травматичні події, кризи та стресові ситуації.

7. Завдання вивчення дисципліни

Завдання сприяють формуванню у студентів комплексного підходу до роботи з кризами та травмами, надаючи їм інструменти для ефективної допомоги та підтримки клієнтів у складних і стресових умовах.

1. Ознайомлення з теоретичними основами травмотерапії та кризового консультування

- Вивчення основних концепцій і теорій травматичних стресових розладів і кризових станів.
- Дослідження механізмів розвитку травми та її впливу на психічне здоров'я.
- Вивчення принципів кризового втручання та різних підходів до надання психологічної допомоги.

2. Формування навичок надання психологічної допомоги в екстремальних ситуаціях

- Опанування методів надання першої психологічної допомоги та кризового консультування.
 - Розвиток навичок стабілізації та відновлення емоційної рівноваги в клієнтів після стресових подій.
 - Навчання технікам, які допомагають клієнтам справлятися з посттравматичними реакціями та наслідками криз.
3. Розвиток практичних навичок роботи з різними групами клієнтів
- Навчання особливостей роботи з дітьми, підлітками та дорослими, які пережили травму чи кризу.
 - Вивчення специфіки допомоги людям, що пережили природні катастрофи, військові конфлікти, насильство тощо.
 - Розвиток навичок роботи з групами та сім'ями в умовах кризи.
4. Опанування методів психосоціальної підтримки та реабілітації
- Навчання методам підтримки та реабілітації для людей, які пережили травматичні події.
 - Ознайомлення з підходами до довгострокової підтримки і відновлення психічного здоров'я після травми.
 - Розвиток стратегій профілактики вторинної травматизації у професіоналів, що працюють з постраждалими.
5. Підготовка до ефективної професійної діяльності в умовах кризових ситуацій
- Розвиток професійної стійкості і стресостійкості у психологів та консультантів.
 - Опанування методами саморегуляції та підтримки власного психічного здоров'я в умовах інтенсивної роботи з травмованими клієнтами.
 - Вивчення етики і принципів професійної діяльності у кризових ситуаціях.

8.1. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Травмотерапія та кризове консультування» здобувач вищої освіти повинен

Знати:

- основні теоретичні підходи до розуміння психологічної травми (психодинамічний, когнітивно-поведінковий, нейропсихологічний, тілесно-орієнтований тощо);
- класифікацію психологічних травм (гостра, хронічна, комплексна), їхні симптоми та наслідки;
- механізми впливу травматичного досвіду на психіку, поведінку, емоційний та тілесний стан людини;
- принципи побудови терапевтичних відносин із травмованими клієнтами (контакт, безпека, довіра);
- моделі травмотерапії (SE – соматичний досвід, EMDR – десенсибілізація та репроцесінг, TIR – техніка інцидентної репродукції тощо);

- методи кризового консультування та специфіку допомоги при гострих і затяжних кризових станах;
- етичні аспекти роботи з травмованими клієнтами та профілактику вторинної травматизації фахівця.

Уміти:

- здійснювати первинну діагностику психологічної травми та кризового стану;
- застосовувати базові техніки стабілізації, заземлення, регуляції емоцій для роботи з травмованими клієнтами;
- будувати ефективну консультативну взаємодію з особами, що пережили травматичні події;
- проводити кризове консультування в індивідуальному та короткостроковому форматі;
- використовувати методи психоедукації та ресурсування клієнтів;
- оцінювати ефективність застосованих втручань і планувати подальшу терапевтичну роботу;
- дотримуватися професійної етики, підтримувати власні психологічні межі та запобігати професійному вигоранню.

8. Зміст навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Травмотерапія та кризове консультування» складається з двох змістовних модулів:

Змістовий модуль 1. Основи травмотерапії

Тема 1. Травмотерапія як галузь психотерапії

Предмет травмотерапії. Методи травмотерапії. Принципи травмотерапії. З історії становлення та розвитку травмотерапії.

Тема 2. Поняття про психологічну травму

Зміст травми та складові травматичного розладу. Види травмуючих ситуацій та їх психологічні наслідки. Захисні фактори і фактори ризику в розвитку травми. Первинна і вторинна травматизація, травма усвідомлення. Види травми за часом і тяжкістю впливу. Симптоми та рівні прояву травми.

Терапевтична позиція. Профілактика ретравматизації. Критерії діагностики травми. Моделі психотерапевтичної роботи з травмою.

Тема 3. Травматичний розлад як процес

Стадії розвитку травматичного розладу. Ознаки травматизації після короткотривалої події (шокова травма) і після тривалого впливу (бойові дії, в'язниця і т. п.). Особливості протікання горя в нормі та патології. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) як наслідок травми. Симптоми ПТСР: повторювані переживання, уникнення стимулів, підвищена збудливість. Особливості прояву ПТСР у дітей та дорослих.

Тема 4. Огляд сучасних методів травмотерапії

Основні психотерапевтичні підходи до травмотерапії. Терапія травми Пітера Левіна (Somatic Experience). EMDR (Eye Movement and Desensitisation and Reprocessing), або ДПДГ (Десенсибілізація і переробка за допомогою рухів очей). Психодинамічно-імагітативна терапія Луїзи Реддеманн. Психодинамічна діалективна травмотерапія. Психоаналітична психодинамічна травмотерапія.

Тема 5. Методи стабілізації посттравматичного стресового розладу

Забезпечення внутрішньої і зовнішньої безпеки клієнта. Дистанціювання, активація ресурсів (інструменти позитивної терапії, арт-терапії, імагінації). Робота з агресивними і постраждалими частинами (злоякісними інтроектами). Опрацювання неусвідомлюваних переживань (техніка двосторонньої стимуляції). Методи супутньої психологічної допомоги в ситуації гострої травматизації. Методи запобігання паніки та вторинної травматизації потерпілих. Технологія психологічної підтримки постраждалих: дебрифінг і деф'юзінг. Специфіка надання психологічної допомоги дітям і підліткам. Робота з родичами постраждалих.

Змістовий модуль 2. Місце кризової психології у системі психологічних знань

Тема 1. Методологічні основи та система принципів кризової психології.

Базові категорії кризової психології - психологічна проблема та життєва ситуація особистості. Зміст діяльності кризової психології. Принципи кризової психології.

Тема 2. Основні поняття, що використовуються в межах кризової психології, їх семантичний та феноменологічний аналіз.

Криза й критична ситуація. Кризова подія. Психічна травма. Динаміка кризи. Причини кризи. Психологічні особливості кризи. Психологічний зміст переживання кризи. Основні стадії скорботи.

Тема 3. Типологія кризових станів.

Загальна типологізація кризових станів. Окремі типології кризових станів. Типологія криз за П. П. Горностаєм.

Тема 4. Методичний арсенал психологічних засобів корекції кризових станів особистості.

Класифікація видів психологічної допомоги. Сучасні напрями й організація психологічної допомоги при кризових станах особистості. Стратегії психологічної допомоги. Дослідження кризових станів (за В. В. Козловим та Л. В. Сафоновою). Принцип супроводу як основа психосоціальної допомоги кризовій особистості. Кризова інтервенція. Психологічний

дебрифінг як форма кризової інтервенції. Подолання як модель вирішення проблем.

Тема 5. Програма кризової допомоги як моделі розв'язання проблем.

Схема втручання при кризі. Антикризовий план. Які почуття виникають під час кризи і що з ними робити. Поради, як пережити кризу.

9. Структура залікового кредиту з дисципліни

Назви змістовних модулів, лекційних тем і тем практичних занять	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л	с	с.р.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Основи травмотерапії				
Тема 1. Травмотерапія як галузь психотерапії	12	2	2	8
Тема 2. Поняття про психологічну травму	12	2	2	8
Тема 3. Травматичний розлад як процес	12	2	2	8
Тема 4. Огляд сучасних методів травмотерапії	12	2	2	8
Тема 5. Методи стабілізації посттравматичного стресового розладу	12	2	2	8
<i>Разом за змістовним модулем 1</i>	<i>60</i>	<i>10</i>	<i>10</i>	<i>40</i>
Змістовий модуль 2. Місце кризової психології у системі психологічних знань				
Тема 1. Методологічні основи та система принципів кризової психології.	12	2	2	8
Тема 2. Основні поняття, що використовуються в межах кризової психології, їх семантичний та феноменологічний аналіз.	12	2	2	8
Тема 3. Типологія кризових станів.	12	2	2	8
Тема 4. Методичний арсенал психологічних засобів корекції кризових станів особистості.	11	2	1	8
Тема 5. Програма кризової допомоги як моделі розв'язання проблем.	11	2	1	8
<i>Разом за змістовним модулем 2</i>	<i>58</i>	<i>10</i>	<i>8</i>	<i>40</i>
Підсумковий контроль.	2		2	
Усього, годин	120	20	20	80

10. Самостійна робота студента

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1	Травмотерапія як галузь психотерапії. 1. Методи травмотерапії. 2. Принципи травмотерапії. 3. З історії становлення та розвитку травмотерапії.	8
2	Поняття про психологічну травму. 1. Види травмуючих ситуацій та їх психологічні наслідки. 2. Види травми за часом і тяжкістю впливу.	8

3	Основи роботи з травмою. 1. Вступ в травмотерапію. 2. Критерії діагностики травми.	8
4	Травматичний розлад як процес. 1. Стадії розвитку травматичного розладу. 2. Ознаки травматизації після короткотривалої події (шокова травма) і після тривалого впливу (бойові дії, в'язниця і т. п.).	8
5	Огляд сучасних методів травмотерапії. 1. Основні психотерапевтичні підходи до травмотерапії. 2. EMDR (Eye Movement and Desensitisation and Reprocessing) 3. ДПДГ (Десенсибілізація і переробка за допомогою рухів очей). 4. Психоаналітична психодинамічна травмотерапія.	8
6	Тема 1. Методологічні основи та система принципів кризової психології. 1. Розкрийте сутність поняття «психологічна проблема». 2. Що є змістом діяльності кризової психології? 3. Які принципи є основними при наданні постраждалому екстреної психологічної допомоги?	8
7	Тема 2. Основні поняття, що використовуються в межах кризової психології, їх семантичний та феноменологічний аналіз. 1. Яку ситуацію називають критичною? 2. В чому суттєва відмінність між критичною та кризовою ситуацією? 3. Які чинники є найбільш актуальними при виникненні кризи у сучасної людини? 4. Яке значення має аналіз динаміки кризи для її подолання? 5. На які особливості (параметри протікання) кризи фахівець повинен звернути свою увагу перш за все? 6. Назвіть основні ознаки кризової події. 7. Якими проявами характеризується переживання кризи особистістю і як їх враховувати у роботі з клієнтом? 8. Що є психічною травмою? 9. В чому полягає психологічний зміст переживання?	8
8	Тема 3. Типологія кризових станів. 1. Для чого необхідна типологізація кризових станів? 2. Які загальні підстави покладено у типологізацію кризових станів? 3. Чим зумовлена різноманітність підходів у виокремленні часткових типологій кризових станів та ситуацій? 4. В чому специфіка типології криз за П. П. Горностаєм? Чим така типологія зручна у користуванні? 5. Чи може коло клієнтів, з якими працює психолог або соціальний працівник, впливати на вибір ним конкретної типології кризових станів? Яким чином?	8
9	Тема 4. Методичний арсенал психологічних засобів корекції кризових станів особистості. 1. У чому полягає сутність психологічної допомоги постраждалим? 2. Які є види психологічної допомоги? 3. У чому полягає головний принцип психологічної допомоги? 4. Чому принцип супроводу вважається основою психосоціальної допомоги кризовій особистості? 5. Коли виникає потреба у здійсненні кризового втручання (інтервенції) при роботі з проблемами клієнта? В чому специфіка такої допомоги?	8

	6. Які чинники обумовлюють вибір конкретних методів кризової інтервенції, кризової психотерапії та кризового консультування? 7. З якими клієнтами соціальному педагогу/працівнику доцільно проводити психологічний дебрифінг як форму кризового втручання? 8. Оцініть відомі вам способи подолання критичних ситуацій з точки зору їх ефективності та доцільності.	
10	Тема 5. Програма кризової допомоги як моделі розв'язання проблем. 1. Згадайте схему втручання при кризі. Визначте послідовність дій. 2. Перелічіть почуття, які виникають під час кризи та зазначте, що з ними робити. 3. Надайте поради, як пережити кризу.	8
Всього		80

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Життєві кризи особистості : У 2 ч. / [за ред. В. М. Донія, Г. М. Несен, Л. В. Сохань та ін.]. К., 1998. - Ч. 1: Психологія життєвих криз особистості. 360 с.
2. Кризова психологія: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. О. В. Тімченка. Х.: НУЦЗУ, 2010. 401 с.
3. Мусієнко Г. О., Бараненко О. В., Гольцова С. В., Віхляєва Л. Ю. Оцінка особливостей проявів післятравматичних стресових розладів у осіб з алкогольною залежністю // Довженківські читання: теорія і практика наркології : матеріали VI Українсь. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. — Харків, 2005. — С. 99-102.
4. Павловський П., Завадзький Л., Завадзький Б. Динаміка співвідношення між перцепцією травми, емоційною реактивністю та загостренням симптомів посттравматичного стрессового розладу після перенесення катаклізму паводку // Галецька І., Сосновський Т. Психологія здоров'я: теорія та практика. — Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. — 338 с. — С. 141-158.
5. Перша психологічна допомога : посібник для працівників на місцях. — Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. 64 с. : іл.
6. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. групи Л. М. Вольнова. К. , 2012. 275 с.
7. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. — Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 160 с.
8. Уварова С.Г., Бойченко Н.Г., Гришкан С.О., Улько Н.М. Психологічна допомога в кризових ситуаціях Видавництво ПВНЗ "МІПП" 248 с. 2016 р.
9. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. — Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 160 с.
10. Уварова С.Г., Бойченко Н.Г., Гришкан С.О., Улько Н.М. Психологічна

Додаткові:

1. Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології: монографія / за заг. ред. В. П. Садкового, О. В. Тімченка. — Х.: Вид-во НУЦЗУ, 2017. 777 с.
2. Байер О. О. Життєві кризи особистості: навч. посібник / О. О. Байер. — Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. — 244 с.
3. Варбан Є. О. Життєва криза: поняття, концепції та прояви. Проблеми сучасної психології. 2021. Випуск 8. С. 120-133. (Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України).
4. Випробування кризою. Одиссея подолання. (психологічна терапія) Титаренко Т.М. 248 с. 2021 р.
5. Католик Г. В. Тренінг релаксації як ефективна форма психокорекційної допомоги при ПТСР у дітей // Проблеми психологічного здоров'я в сучасній психотерапії : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. — Львів, 2006. — С. 19-23.
6. Католик Г., Коваль М. Вплив стресу на розвиток психосоматичних захворювань у підлітків // Збірник тез Міжнар. конф. з дитячої та юнацької психотерапії "Дитяча та юнацька психотерапія в Україні: 5-річний досвід роботи". — Львів, 2006. — С. 31-33.
7. Криворучко П. П. Основи психологічної допомоги : навч. посіб. / П. П. Криворучко, О. Ф. Хмеляр ; Нац. акад. оборони України. К., 2009. 215 с.
8. Кризова психологія: Навчальний посібник /За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. Х.: НУЦЗУ, 2010. 401 с.
9. Кризова психологія: Навчальний посібник /За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. Х.: НУЦЗУ, 2010. 401 с.
10. Кузьмінов В. Н., Васильєва О. О. Особливості психопатологічних порушень у хворих із синдромом алкогольної залежності, що приймали участь в екстремальних подіях // Архів психіатрії. — 2004. — Т. 10. — № 4 — С. 91-94.
11. Ліщинська О. А. Можливості психологічної допомоги жертвам деструктивних тоталітарних організацій // Практична психологія та соціальна робота. — 2006. — № 3. — С. 1-4.
12. Мазур А. В. Арттерапія та дитяча гра як засоби корекції страху у дошкільників та дітей 6-7 років
13. Мілютіна К. Л. Психологія успіху : навч. посіб. К. : Главник, 2008. 144 с. (Психол. інструментарій).
14. Міщенко Т. А. Соціально-психологічний тренінг з формування вмінь саморегуляції емоцій у старшокласників // Практична психологія та соціальна робота. — № 7. — С. 10-14; № 8. — С. 9-12.
15. Особистість як суб'єкт подолання кризових ситуацій: психологічна теорія і практика : монографія / за ред. С. Д. Максименка, С. Б. Кузікової, В. Л. Зливкова. — Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, Книга 2. 2017. — 540 с.
16. Перша психологічна допомога : посібник для працівників на місцях. —

- Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. 64 с. : іл.
17. Поліщук В. М. Життєві кризи особистості : навч.-метод. посіб. / В. М. Поліщук ; Глух. держ. пед. ун-т. - Глухів, 2015. - 98 с.
 18. Психологія життєвої кризи / [відп. ред. Т. М. Титаренко]. К. : Агропромвидав України, 1998. 348 с.
 19. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. групи Л. М. Вольнова. К. , 2012. 275 с.
 20. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. групи Л. М. Вольнова. К. , 2012. 275 с.
 21. Титаренко Т. М. Життєві кризи: технології консультування : навч. посіб. Ч. 1. К. : Главник, 2007. 144 с. (Психол. інструментарій).
 22. Титаренко Т. М. Кризове психологічне консультування. К. : Главник, 2004. 96 с. (Психол. інструментарій).
 23. Федоренко Р. П. Психологія молодшої сім'ї і сімейна криза : моногр. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Л.Українки, 2017. 168 с.

Інформаційні ресурси:

1. <https://repo.usfu.edu.ua/home> – Електронні ресурси ЗФУУ
2. Кризова психологія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mpclinic.com.ua/services-ua/psykholohiia/kryzova-psykholohiia/>
3. Самарська М. В. Профілактика та корекція депресивних станів дітей трудових мігрантів (методичний посібник) [Електронний ресурс] / Марія Василівна Самарська // Освіта. ua. Середня освіта. Форум «Урок». Психологія. - Режим доступу : http://osvita.ua/school/lessons_summary/psychology/14045
4. <https://npa-ua.org/>
5. <https://upa.org.ua/>
6. <https://www.efpa.eu/>
7. <https://www.apa.org/pubs/databases/psycinfo>
8. <https://iaapsy.org/>
9. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>
10. <https://www.apa.org/>
11. <https://www.who.int/>
12. <https://www.isbd.org>
13. <https://www.fda.gov>
14. <https://neuronews.com.ua/ua#gsc.tab=0>
15. <https://aapp.org>
16. <https://psychiatryonline.org>
17. <https://ukraine-psychotherapy.org/>
18. <https://www.ilae.org>

13. Контроль і оцінка результатів навчання

13.1. Види контролю (поточний, підсумковий), проміжна атестація

Методи контролю: поточний, підсумковий.

При оцінюванні знань здобувача освіти приділяється перевага стандартизованим методам контролю: тестування (комп'ютерне), письмові роботи, контроль практичних навичок.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Він містить: опитування, співбесіду, відповіді на питання, комп'ютерне тестування, виступ з доповіддю, захист рефератів.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці вивчення дисципліни у вигляді диференційованого заліку.

13.2. Форми контролю

Оцінка за розділ визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, що присвоюється здобувачу освіти при засвоєнні кожного розділу (залікового кредиту) – 100, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 60 балів (60%), за результатами підсумкового контролю – 40 балів (40%).

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей з кожної теми та під час індивідуальної роботи викладача зі здобувачами освіти. При оцінюванні навчальної діяльності здобувача освіти необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

ОЦІНКУ “**ВІДМІННО**” отримує здобувач освіти, який твердо знає програмовий матеріал, глибоко його засвоїв, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає, у відповіді якого тісно пов'язується теорія з практикою. При цьому здобувач освіти не вагається з відповіддю при видозміні завдання, вільно справляється з задачами та питаннями другого та третього рівня оцінки знань, виявляє знайомство з монографічною літературою, вірно обґрунтовує прийняте рішення, володіє елементами лікарської техніки, різносторонніми навиками та прийомами виконання практичних робіт. Практичні навички виконує без помилок, вміє в професійній діяльності ефективно використовувати набуті знання.

ОЦІНКУ “**ДОБРЕ**” отримує здобувач освіти, який знає програмовий матеріал грамотно і змістовно його викладає, який не допускає значних неточностей у відповіді на запитання, правильно використовує теоретичні положення при вирішенні практичних запитань і задач, володіє необхідними навиками і технікою їх виконання.

ОЦІНКУ “**ЗАДОВІЛЬНО**” отримує здобувач освіти, який знає основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладанні програмового матеріалу і відчуває труднощі при виконанні практичних навиків або виконує їх з істотними помилками, з помилками вирішує ситуаційні задачі третього рівня контролю знань.

ОЦІНКУ “**НЕЗАДОВІЛЬНО**” отримує здобувач освіти, який не знає значної частини програмового матеріалу, допускає значні помилки у його викладанні, невпевнено, з великими труднощами виконує практичні навиків.

Бали за поточну успішність прив’язуються до середньої арифметичної оцінки за традиційною чотирибальною системою незалежно від кількості занять. Конвертація проводиться перед підсумковим контролем.

Таблиця конвертації середньої арифметичної в кількість балів ECTS

Середня арифметична оцінка за п’ятибальною шкалою	Бали ECTS	Середня арифметична оцінка за п’ятибальною шкалою	Бали ECTS
1	2	3	4
4,93-5,0	60	3,90-3,85	44
4,87-4,80	59	3,84-3,78	43
4,81-4,73	58	3,77-3,72	42
4,74-4,69	57	3,71-3,66	41
4,68-4,60	56	3,65-3,59	40
4,61-4,56	55	3,58-3,53	39
4,55-4,49	54	3,52-3,46	38
4,48-4,43	53	3,45-3,40	37
4,42-4,36	52	3,39-3,33	36
4,35-4,30	51	3,32-3,27	35
4,29-4,24	50	3,26-3,20	34
4,23-4,17	49	3,19-3,14	33
4,16-4,11	48	3,13-3,07	32
4,10-4,04	47	3,06-3,01	31
4,03-3,98	46	3,0	30
3,97-3,91	45		

Підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення всіх тем на останньому контрольному занятті. До підсумкового контролю допускають здобувачів освіти, які виконали всі види робіт, що передбачені навчальною програмою, та при вивченні розділу набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. Конкретні форми підсумкового контролю визначаються у робочій навчальній програмі

Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо здобувач освіти набрав не менше 20 балів.

Оцінювання дисципліни:

Оцінка з дисципліни виставляється лише здобувачам освіти, яким зараховані усі розділи з дисципліни. Оцінка з дисципліни виставляється як середня з оцінок за розділи, на які структурована навчальна дисципліна. Оцінка

з дисципліни Fx, F ("2") виставляється здобувачам освіти, яким не зараховано хоча б один розділ з дисципліни після завершення її вивчення. Оцінка Fx ("2") виставляється здобувачам освіти, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового контролю не більше двох разів за графіком, затвердженим деканатом.

Здобувачі освіти які одержали оцінку F по завершенні вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б з одного розділу або не набрали за поточну навчальну діяльність з розділу мінімальну кількість балів), мають **пройти повторне навчання з відповідного розділу**. Рішення приймається керівництвом ЗВО відповідно до нормативних документів, затвердженим в установленому порядку.

14. Політика навчальної дисципліни

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися обов'язків, передбачених статтею 63 Закону України «Про вищу освіту», а також:

- своєчасно та в повному обсязі відвідувати заняття, передбачені навчальним планом та графіком навчального процесу;
- своєчасно та належним чином виконувати всі види завдань, передбаченими навчальними планами та програмами;
- у встановленому державними стандартами обсязі володіти теоретичними знаннями, практичними навичками, сучасними методами досліджень, проходити контрольні заходи, передбачені навчальними планами та програмами;
- своєчасно складати (перескладати) залік, виконувати контрольні роботи, відпрацьовувати заняття в терміни та за графіком, встановленими кафедрою психології;
- своєчасно інформувати викладача щодо неможливості з поважних причин відвідувати заняття;
- постійно прагнути до підвищення загальної культури, морального вдосконалення, проявляти належну повагу до керівних, науково-педагогічних, навчально-допоміжних працівників;
- дбайливо ставитись до майна, яке йому надано в користування, дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку;
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями.
- у повному обсязі відшкодувати збитки, нанесені невиконанням чи неналежним виконанням умов з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки.

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися положень етичного кодексу ЗФУУ.

Здобувач освіти має права, передбачені статтею 62 Закону України «Про вищу освіту».

Усі форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів зазначенні в положенні університету про оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни.